

УДК 339.5:339.137.2:341.655:338.432 (477)

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ

Віктор Борщевський, Інна Куліш

*Інститут регіональних досліджень Національної академії наук України,
вул. Козельницька, 4, м. Львів, Україна, 79026, тел. (032) 270-64-31,
e-mail: borshchevsky@ukr.net*

Розглянуто обмежувальні заходи, які застосовували та застосовують держави до продукції сільського господарства та продуктів харчування українських виробників. Проаналізовано причини введення та відміни торговельних санкцій у зіставленні із поточною міжнародною політикою України.

Ключові слова: сільськогосподарська продукція, економічні санкції, конкурентоспроможність, зовнішня торгівля.

У засобах масової інформації усе частіше піднімають питання щодо торговельних утисків, яких зазнає Україна з боку інших держав, зокрема Російської Федерації. Зазначають, що РФ переслідує політичні цілі, а головною метою різноманітних торговельних обмежень є недопущення входження України до зони вільної торгівлі з Європейським Союзом та підписання Угоди про асоціацію.

Сьогодні виконано чимало наукових досліджень, присвячених вивченню торговельних санкцій. Неабияке значення має дослідження Є. Хафбауера (Gary Clyde Hufbauer), Д. Шотта (Jeffrey J. Schott), К. Еліот (Kimberly Ann Elliott), яке розглядає економічні санкції у їхньому історичному розвитку та зв'язку із поточною зовнішньою політикою держав [32]. Відвертим проявом дискримінації вважають економічні санкції Т. Пугель, П. Ліндер [16], Д. Сальваторе [20]. Категоричне несхвалення економічних санкцій простежуємо й у працях провідних вчених країн колишнього СРСР, зокрема російських М. Братерського [2], А. Зульхарнеєва [8], білоруських Н. Веремєєва [3], вітчизняних дослідників Ю. Козака, Н. Логвінової, М. Барановської [12], О. Пуригіної [17], Ю. Седляр [21] та багатьох інших. Загалом нині нелегко відшукати вченого-економіста, який би відкрито пропагував застосування економічних санкцій як спосіб вирішення політичних питань.

За такої великої кількості наукових та публіцистичних публікацій проблема застосування іншими державами економічних санкцій щодо українського сільськогосподарського виробника залишилась недостатньо висвітленою, що й обумовило мету нашого дослідження.

Економічні санкції є крайньою формою державного обмеження зовнішньої торгівлі, наприклад, торгове ембарго (заборона ввозу у будь-яку державу або

вивозу з будь-якої країни товарів). Країна вводить ембарго на торгівлю з іншою країною, зазвичай, з політичних мотивів. Економічні санкції стосовно певної країни можуть мати і колективний характер (наприклад, коли їх вводять за рішенням ООН). Причому ембарго завдає економічних збитків як державі, яка його вводить, так і державі, проти якої його введено. Окрім того, третім країнам, які не приєдналися до ембарго, це дає змогу отримати додатковий вииграш [26, с. 71].

Однак метою введення ембарго є не отримання економічних вигод, а тиск на країну для досягнення певних політичних вигод. З цієї точки зору успіх ембарго імовірніший у тому випадку, якщо: по-перше, країна, яка вводить ембарго, має високу еластичність експортної пропозиції, тобто може порівняно безболісно скоротити об'єм свого експорту; по-друге, у країні, проти якої вводять ембарго, низька еластичність попиту на імпорту, тобто вона значною мірою залежить від зовнішньої торгівлі; по-третє, якщо санкції є неочікуваними та масштабними [26, с. 72].

Автори Р. Пейп (Robert Pape) і К. Носсал (Kim Nossal) проаналізували динаміку ефективності міжнародних економічних санкцій у XX ст. і дійшли висновку, що з часом вони стають усе менш результативнішими (табл. 1).

Таблиця 1

Результативність економічних санкцій у міжнародній торгівлі XX століття

Період	Загальна кількість застосувань	Кількість успішних застосувань	Частка успішних застосувань, %
1914–1929 (16 років)	5	3	60
1930–1944 (15 років)	7	3	43
1945–1959 (15 років)	20	7	35
1960–1974 (15 років)	34	14	41
1975–1989 (15 років)	52	13	25
1990–1999 (10 років)	50	-	-

Джерело: [33, р. 129].

З таблиці 1 бачимо, що з 1990 р. економічні санкції не дають жодного результату, окрім незручностей для населення країн, які залучені у конфлікт, політичних цілей ініціаторам досягти не вдається. Однак, незважаючи на це, з незрозумілою наполегливістю санкції продовжують практикувати.

Згідно з широко розповсюдженими нормами *Світової організації торгівлі* (СОТ), торговельні обмеження для якісної продукції є неприпустимими. Окрім того, світова спільнота також несхвально реагує на утискання прав товаровиробників. Отож часто економічні санкції, метою яких є вирішення політичних проблем, пояснюють причинами недостатньої якості товарів.

У січні 2012 р. відбувся так званий сирний скандал, суть якого полягала у тому, що внаслідок низької якості (за твердженням російської сторони) з обороту і продажу у Російській Федерації було вилучено сирну продукцію трьох українських виробників: ПП «Прометей» (Чернігівська область),

АТ «Пирятинський сирзавод» (Полтавська область) та ТзОВ «Гадячсир» (Полтавська область), а також призупинено ввіз товарів цих виробників, оскільки їх визнали такими, що не відповідають встановленим у Російській Федерації вимогам Технічного регламенту на молочну продукцію та молоко. Російська сторона при цьому стверджувала, що неодноразово зверталась до Міністерства сільського господарства України, а українська – що жодних офіційних документів не отримувала [4].

Згодом до переліку несумлінних українських виробників Росія додала Ахтирський сиркомбінат, «Дубномолоко» та Лозовський молочний завод. Усім переліченим виробникам закидали наявність у сирній продукції пальмової олії. Спірна ситуація тривала до квітня 2012 р., доки російські спеціалісти не перевірили українські заводи, у результаті чого звинувачення було знято, а у травні поставки відновлено [18]. При цьому кожна партія товару повинна була пройти дослідження у лабораторії Центру гігієни і епідеміології Москви. Спрощення умов імпорту сирів відбулось лише у квітні 2013 р., тобто майже через рік.

За підрахунками Інституту економіки і прогнозування НАН України, загалом через обмеження та заборони на поставки сирів до Росії 2012 р. молочний бізнес України недоотримав понад 80 млн дол. США.

Росія – найбільший експортний ринок збуту українських виробників сиру. За даними Державної служби статистики, 2012 р. до цієї країни було відгружено понад 83 % усіх поставок, або 56,59 тис. т продукції на суму 307,76 млн дол. США. За матеріалами порталу agrochart.com, найбільшими експортерами стали «Молочний альянс» (30,4 % поставок), Milkiland (29,7 %) та «Гадячсир» (14,2 %) [27].

Означені обсяги імпорту сирної продукції українського виробництва обумовлені недостатньою для російського ринку кількістю молочної продукції, виробником якої є підприємства Російської Федерації. Незважаючи на це, а також на той факт, що, у випадку зменшення поставок якісних сирів з України, на російські ринки потраплятиме значна кількість фальсифікованих сирних продуктів низької якості власного виробництва (на думку російських експертів, вже сьогодні лише у Москві майже десята частина продуктів харчування в товарообігу – низької якості [31]), бездоказові звинувачення українських сировиробників періодично поновлюють.

Федеральна служба з ветеринарного та фітосанітарного нагляду Російської Федерації (ФСВФСН) 13 червня 2013 р. укотре повідомила про невідповідність сирів українського виробництва нормам, зокрема, про наявність у цій продукції антибіотиків: тетрацикліну та окситетрацикліну, із зазначенням, що 7 лютого 2012 р. Росія ввела заборону на ввіз сиру деяких українських виробників, оскільки продукція начебто не відповідає технічному регламентові РФ на молоко та молочну продукцію. Звинувачення зняли у квітні 2013 р. [19].

В інших публікаціях з офіційного сайту ФСВФСН [13; 14; 15] неодноразово зазначали, що російська сторона зобов'язала українських виробників розробляти та здійснювати заходи щодо поліпшення якості сирної продукції та усунення

недоліків у виробництві. Оскільки повідомляли про те, що звинувачення про невідповідність зняли, а не про те, що сир допустили на російський ринок у результаті усунення недоліків, виявлених відповідними службами, є підстави вважати, що відбувається цілеспрямований тиск на українського виробника.

Деякі експерти аграрного ринку України вважають, що цілі, з якими українського виробника періодично (зазвичай з аргументацією про неякісну продукцію) не допускають на російський ринок, мають політичне підґрунтя, тобто вважають, що головна мета – вирішити політичні питання, не пов'язані із торгівлею, навіть зі шкодою для власного споживача.

Такої думки притримується, наприклад, експерт Українського клубу аграрного бізнесу Т. Гагалюк, який вважає закиди російської сторони безпідставними, оскільки в таких заявах з боку Росії є політична та економічна складові, зокрема – вступ Росії до Світової організації торгівлі [22]. Також Т. Гагалюк зазначає, що при загальному обсязі експорту на 360 млн дол. США 2011 року, близько 100–150 млн дол. США можуть становити втрати для України. Для держави – це втрата валютних надходжень, для внутрішнього ринку – це зниження цін, що може позначитися не лише на виробниках сиру, але й на виробниках молока. Для приватних господарств, які здають молоко на переробку, ціну можуть знизити до 30 % [7].

Керівник аналітичного відділу консалтингової компанії ААА М. Колесник вважає, що, згідно із практикою минулих років, російська сторона спочатку знаходить підстави, які згодом можуть і не підтвердити, проте які стають причиною для закриття ринку [27].

Показовим є те, що ВВС Україна – веб-сайт Української служби Британської телерадіомовної корпорації – інформацію з цього питання розмістив не у рубриці «економіка», а у рубриці «політика» [22].

У такій ситуації Україна може переорієнтуватись на інший ринок збуту сиру, окрім російського. Це можуть бути країни колишнього соцтабору та Кавказу. Окрім того, сьогодні Україна має хороші домовленості у рамках угоди про створення зони вільної торгівлі з ЄС, де ставка імпортного мита на сир є нульовою. Якщо ж Україні вдасться вийти на ринок Європейського Союзу, то ми могли б постачати нашу продукцію навіть до Індії та в країни Близького Сходу (нині експорт у ці країни мізерний) [30].

Наступна проблема експорту України стосується поставок м'яса птиці до держав *Митного союзу* (МС), на ринок збуту якого припадає близько 70 % експортних поставок України.

Федеральна служба з ветеринарного та фітосанітарного нагляду Росії 2 травня 2013 р. заявила, що у продукції двох крупних українських виробників курятини (підприємства не називали) виявили невідповідність за мікробіологічними показниками: у продукції одного виробника це була сальмонела, іншого – лістерія. Отож з вказаної дати на невизначений термін поставки припинили, про відміну обмеження обіцяли повідомити [28].

Виробники курячого м'яса вважають, що підґрунтя цієї проблеми не пов'язане з якістю продукції, а лише зі збільшенням поставок курятини, які до

Російської Федерації лише за січень-лютий 2013 р. зросли у 6,5 раза (до 6,8 тис. т, порівняно із аналогічним періодом минулого року), а у Казахстан – у 2,8 раза (до 4,4 тис. т). Це припущення аргументують тим фактом, що, згідно з зобов'язаннями РФ перед СОТ, обмеження, обумовлені міркуваннями підтримки власного виробника, вводити неприпустимо [28].

При цьому стурбованість української сторони була викликана терміном, необхідним для вирішення питання, адже попередній досвід у подібних ситуаціях (так званий сирний скандал) показав, що на повторне відкриття ринку може піти від 2-х тижнів до 3-х місяців, навіть якщо звинувачення скасують.

Однак у ситуації з курятиною обмеження зняли вже 21 травня 2013 р. і ринок МС було відкрито для українських поставок [5]. Окрім того, 6 червня 2013 р. Союз птахівників України повідомив, що Україна пройшла усі необхідні процедури (перевірку на відповідність вимогам ЄС) на право експортувати м'ясо птиці до ЄС [24].

Сьогодні Україна займає 9 місце серед великих світових експортерів курятини (згідно з попередніми підрахунками – близько 120 тис. т 2013 р. до 23-х країн світу, у тім числі 50 тис. т – до країн ЄС, де вимоги якості є одними з найжорсткіших у світі) [23].

Окрім якості курятини та сирів, російська сторона виявила невдоволення кондитерською продукцією, яку постачають з території України [25]. Однак українські виробники, зокрема корпорація «Roshen», стверджують, що не отримували жодних повідомлень про невідповідність продукції нормам, отож переконані у політичному підґрунті зазначеної проблеми [10].

До непрямих дій щодо українських кондитерських виробів вдалася і Республіка Білорусь. Українські виробники з квітня 2013 р. мають проблеми з ввозом продукції до Білорусі. Незважаючи на відсутність офіційних обмежень на ввіз, білоруські митники затримують товар на кордоні під приводом додаткових перевірок. Білоруська влада зазначає, що жодних офіційних документів, що обмежують права українських кондитерів, немає. Однак ситуацію, що склалась, пояснюють дорученням прем'єр-міністра Білорусі М. Мясниковича, яке він дав місцевим чиновникам і суть якого полягає у тому, що частка продукції білоруських компаній має становити не менше 85 % від продажів кондитерських виробів у країні [1].

Зазначимо, що Білорусь вже застосовувала обмежувальні заходи щодо української карамельної продукції. А вже 2006 р. розпочали розслідування, у результаті якого на три роки (з 08.2008 р. до 08.2011 р.) було встановлено антидемпінгове мито: на карамель без какао – 11,76 % від митної вартості; на карамель, яка містить какао – 23,9 % [29].

Як уже зазначено, внаслідок міжнародних економічних санкцій треті держави можуть отримати вигоди, або втрати. Так сталося й у ситуації, коли у лютому 2012 р. поставки української пшениці потрапили під торгове ембарго Ірану. Однак великих збитків завдано не було, і питання вирішили у короткий строк, оскільки ЄС переніс термін введення ембарго на кілька місяців.

Експортні поставки української сільськогосподарської продукції до Іраку,

незважаючи на довготривалі торговельні відносини ще з часів СРСР, коли частка України в експорті в Ірак становила 70 %, розпочалися лише з 2008 р. (молоко і молокопродукти, яйця, мед, продукція борошномельно-круп'яної промисловості).

У зв'язку із занепадом власного сільськогосподарського виробництва, пов'язаного із бойовими діями на території цієї держави, з 01.05.2009 р. в Іраку введено заборону на імпорт овочів та фруктів (у випадку нестачі на внутрішньому ринку тих чи інших видів забороненої до експорту продукції Міністерство торгівлі Іраку окремим розпорядженням надає дозвіл на ввіз до країни цих продуктів).

Про відміну ембарго на прямі поставки української агропродукції до Іраку було офіційно повідомлено 26 червня 2013 р., а, отже, прогнозують нарощування обсягів поставок на 30–40 % [9].

Отже, в умовах сьогодення застосування економічних санкцій з політичною метою себе не виправдовує. На арені міжнародної торгівлі сільськогосподарські виробники України почуваються усе впевненіше, а у випадку підписання Угоди про асоціацію з ЄС ринки для вітчизняної агропродукції поступово розширюватимуть і далі. Продукція вітчизняного виробника буде конкурентоспроможною через її порівняно меншу вартість і діючі у ЄС антидемпінгові норми.

Торговельні обмеження до України більшість держав світу не застосовує. Зазвичай, існують вимоги щодо відповідності якості продукції до встановлених у цих державах норм.

Випадки утисків з боку Російської Федерації зробили очевидною необхідність для українського виробника привести якість продукції до міжнародних вимог (СОТ та ЄС), яким сьогодні продукція здебільшого вже відповідає. А, отже, у випадку, якщо і надалі продовжуватимуть висувати претензії (зазвичай необґрунтовані) з боку російської сторони та застосовуватимуть обмежувальні заходи, що призводять до нестабільності у партнерських торговельних відносинах і підривають економічну ситуацію, українські виробники, незважаючи на привабливість такого великого ринку, як РФ, масово переорієнтовуватимуться на ринки інших держав. Цей процес не буде простим, однак, з огляду на великий сільськогосподарський потенціал нашої держави, українська агропродукція стане конкурентоспроможною і виробники не постраждають. Що ж до російського споживача, то, як прогнозують експерти, в умовах відсутності достатньої кількості якісних і доступних за ціною продуктів українського виробництва, передусім молочних, на ринок РФ піде дорожча європейська продукція та дешевий фальсифікат.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення проблеми продовольчої безпеки України в умовах світового ринку та глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білорусь обмежила імпорт українських кондитерських виробів [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. 17.05.13. – Режим

доступу : <http://ukrexport.gov.ua/?new=8959&country=bel>.

2. Братерский М. В. Торгово-экономические санкции: эффективность, цена, проблемы использования / М. В. Братерский // Безопасность Евразии. – 2009. – № 2 (36). – С. 335–348.

3. Веремеев Н. Ю. Экономические санкции как средство политического давления / Н. Ю. Веремеев, Э. И. Никитина // Вестник Международного института управления. – 2011. – № 5–6. – С. 31–38.

4. В России запрещен ввоз сыров трех украинских заводов / The Kiev Times. 8 февраля 2012, 8:10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://thekievtimes.ua/news/3250-v-rossii-zapreshchen-vvoz-syrov-treh-ukrainskih-zavodov.html>.

5. Госветфитослужба Украины сняла временный запрет на экспорт мясной продукции в РФ / АПК-Информ. 21 мая 2013. 14:35 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1016831#.UfZ9TG32v1U>.

6. Доватур А. И. Фукидид и мегарская псефизма Перикла / А. И. Доватур // Вестник древней истории. – 1982. – № 1. – С. 71–84.

7. Експерти: заборона на поставки сиру – ще один спосіб залучити Україну до МС / УНІАН. 08.02.2012. 17:32 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://economics.unian.net/ukr/news/119341-eksperti-zaborona-na-postavki-siru-sche-odin-sposib-zaluchiti-ukrajinu-do-ms.html>.

8. Зильхарнеев А. Эффективность экономических санкций в межгосударственных отношениях в Средней Азии и политика России в регионе / Альберт Зильхарнеев // Безопасность Евразии. – 2010. – № 2 (40). – С. 451–459.

9. Ирак отменил эмбарго на поставки украинской сельхозпродукции [Электронный ресурс] // Forbes Украина. 29 Июль 2013. 09:33. – Режим доступа : <http://forbes.ua/news/1355882-irak-otmenil-embargo-na-postavki-ukrainskoj-selhozprodukcii>.

10. Ковальчук А. 7 самых дорогих эмбарго Роспотребнадзора [Электронный ресурс] / А. Ковальчук // Forbes Украина. 31 Июль 2013, 09:30. – Режим доступа : <http://forbes.ua/business/1355996-7-samyh-dorogih-embargo-rosпотреbnadzora>.

11. Мировая политика: теория, методология, прикладной анализ / отв. ред. : А. А. Кокошин, А. Д. Богатуров. – М. : КомКнига, 2005. – 432с.

12. Міжнародна торгівля : підручник / за ред. Козака Ю. Г., Логвінової Н. С., Барановської М. І. – 4-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 512 с.

13. Об обороте сыров производства Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rosпотреbnadzor.ru/c/journal/view_article_content?groupId=10156&articleId=1087754&version=1.

14. О результатах лабораторных исследований сыров, изготовленных на украинских предприятиях и непринятии мер ООО «Лозовской молочной завод» (Украина) по устранению выявленных нарушений [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rosпотреbnadzor.ru/c/journal/view_article_content?groupId=10156&articleId=1524356&version=1.0.

15. О результатах проверки украинских предприятий, производящих сыр [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rosпотреbnadzor.ru/c/journal/view_article_content?groupId=10156&articleId=1223669&version=1.0.

16. Пугель Т. А. Международная экономика : учебник / Т. А. Пугель, П. Х. Линдер ; пер. с англ. – М. : Дело и Сервис, 2003. – 800 с.

17. Пуригіна О. Г. Міжнародні економічні конфлікти : навч. посібник / О. Г. Пуригіна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 280 с.

18. Россияне нашли в украинском сыре антибиотики [Электронный ресурс] / LB.ua. 11 июня 2013, 12:04. – Режим доступа : http://economics.lb.ua/food/2013/06/11/205459-rossiyane_nashli_ukrainskom_sire.html.

19. Россельхознадзор нашел в украинском сыре антибиотики [Электронный ресурс] / Официальный веб-сайт Россельхознадзора. 13 июня 2013 г.. – Режим доступа : <http://www.fsvps.ru/fsvps/press/4679.html>.

20. Сальваторе Д. Международная экономика / Д. Сальваторе ; пер. с англ. – М. : Ин-т внеш. экон. связей и управления, 1998. – 714 с.

21. Седляр Ю. Ефективність санкцій у світовій політиці: теоретико-методологічні засади дослідження питання / Ю. Седляр // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2011. – № 2. – С. 187–192.

22. «Сирна війна»: Росія обмежує імпорту українських сирів / BBC Україна. 6 лютого 2012 09:19 GMT [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/mobile/politics/2012/02/120206_russia_ukraine_cheese.shtml.
23. Україна займет 9 место среди крупнейших мировых экспортеров курятины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.poultryukraine.com/ru/poultry/news/2013/07/news_1163.html.
24. Україна может начать поставки мяса птицы в страны ЕС в течение месяца – Союз птицеводов / АПК-Информ. 7 июня 2013. 10:28 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1017451#.UfZ-j232v1U>.
25. Украинские конфеты «Рошен» по решению Роспотребнадзора не будут ввозить в РФ / Ежедневная общероссийская газета «Новые известия». 29 июля 2013. – Режим доступа : <http://www.newizv.ru/lenta/2013-07-29/186371-ukrainskie-konfety-roshen-po-resheniju-rosпотреbnadzora-ne-budut-vvozit-v-rf.html>.
26. Филиппова И. А. Организация международной торговли / И. А. Филиппова. – Ульяновск : УЛГТУ, 2002. – 140 с.
27. Черновалов А. В украинском сыре обнаружены антибиотики [Электронный ресурс] / А. В. Черновалов // «Коммерсантъ-Украина. Online», 10.06.2013, 16:52. – Режим доступа : <http://www.kommersant.ua/doc/2209155>.
28. Черновалов А. Проблемы прокльнулись / А. Черновалов // Коммерсантъ Украина. – № 74 (1777). – 13.05.2013.
29. Чинні антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні заходи щодо української продукції // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrexport.gov.ua/ukr/torg_obmegennja/mex/987.html
30. Эксперт: Украина имеет другие рынки сбыта для сыра / Репортер. 15.02.2012 в 17:25 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.reporter.com.ua/news/d0l/>.
31. 9,5% продуктов питания в магазинах Москвы низкого качества. 18.11.2011 / Официальный веб-сайт Союза потребителей Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.potrebitel.net/main/news/58806/>.
32. Hufbauer G. Economic Sanctions: Reconsidered History and Current Policy / G. Hufbauer, J. Schott, K. Elliott; 2nd edition. – Washington : Peterson Institute, 1990. – 298 p.
33. Nossal Kim Richard. Liberal Democratic Regimes, International Sanctions, and Global Governance / Kim Richard Nossal // Raimo Väyrynen (ed.), Globalization and Global Governance (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 1999). – P. 127–149.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2013

Прийнята до друку 25.02.2013

INTEGRATION CHOICE OF UKRAINE IN A CONTEXT OF RESTRICTIVE ACTIONS WITH REFERENCE TO AGRICULTURAL PRODUCTION IN FOREIGN TRADE

Victor Borshevsky, Inna Kulish

*Institute of regional researches of National academy of sciences of Ukraine,
4, Kozelnytska Str., Lviv, Ukraine, 79026, tel. (032) 270-64-31,
e-mail: borshchevsky@ukr.net*

Limiting actions which were applied by the states to production of agriculture and to a foodstuff of the Ukrainian manufacturers are investigated. The reasons of introduction and cancellation of trading sanctions in comparison to a current world policy of Ukraine are analysed.

Key words: agricultural production, economic sanctions, competitiveness, foreign trade.

**ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ВЫБОР УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ОГРАНИЧИТЕЛЬНЫХ
МЕРОПРИЯТИЙ, ПРИМЕНЯЕМЫХ К СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ
ВО ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛЕ**

Виктор Борщевский, Инна Кулиш

*Институт региональных исследований Национальной академии наук Украины,
ул. Козельницкая, 4, г. Львов, Украина, 79026, тел. (032) 270-64-31,
e-mail: borshchevsky@ukr.net*

Рассмотрены ограничивающие мероприятия, которые применяли (применяют) государства к продукции сельского хозяйства и продуктам питания украинских производителей. Проанализированы причины введения и отмены торговых санкций в сопоставлении с текущей международной политикой Украины.

Ключевые слова: сельскохозяйственная продукция, экономические санкции, конкурентоспособность, внешняя торговля.